

پژوهش؛ پرواز در آسمان علم

حجت الاسلام و المسلمین علیرضا پناهیان

تدریس، معلومات استاد را تثبیت می‌کند و پژوهش، آن معلومات را تکثیر می‌نماید. تدریس، آغاز راه بی‌نهایت غور در کھکشان علم است. ولی استاد با پژوهش نشان می‌دهد که این سفر ژرف را در آغاز به اتمام نرسانده است و هر دم، میوه‌ای از باغستان علوم و معارف را که به آن‌ها دست یافته است، برای شاگردان و دوستان خود به ارمغان می‌آورد. یکی از راه‌های تحوّل و تکامل روند تدریس و تدرّس در حوزه‌های علمیه، همین پویایی علمی اساتید است که با گشودن دریچه‌های نو از علم، جدا از آن‌چه آموخته‌اند و می‌آموزانند، تجربه‌های جدید پیدا می‌کنند و جریان تبادل علم در حوزه‌ها را بهبود می‌بخشند. بی‌تردید ارائه مقالات علمی توسط اساتید، یکی از راه‌های انتقال تجارب جدید علمی است.

همه ما می‌دانیم آن‌چه تاکنون از آسمان بی‌انتهای معارف دینی دریافت شده است، اندکی از طبقه اول این سپهر نیلگون است و متون عالمانه هر یک از اساتید می‌تواند نمایی از کشفیات تازه را ارائه نماید، قطعه‌ای از تاریکی‌های جهل را بزدايد و راه‌هایی برای اندیشیدن آیندگان به هفت آسمان علم و هفتاد بطن معارف باز نماید. پژوهش، پروازی در آسمان علم و معرفت است که برای آنان که لذّت علم و حکمت را دریافته‌اند، به فرموده حضرات معصومین (ع)، «الذّ لذّات» است و باید فرود آمدن از این آسمان را هوا تعبیر کرد.

نباید در عرصه اندیشه و تتبع، به‌خصوص در این صحنه‌های بکر و صفحه‌های ناشناخته، منتظر کار کامل و بی‌نقص بود و نباید از انتشار دریافت‌های اجمالی علمی پرهیز کرد؛ چرا که سنت گرانقدر نقد و اعتنا به دیدگاه‌های گوناگون عالمانه در حوزه‌های علمیه، رسم مرسوم است و آن‌چه در عرصه اندیشه در حوزه‌های علمیه عرضه می‌شود، ناصحیح هم که باشد، موجب تقویت نگاه صحیح می‌شود و کسی بی‌اعتنا از کنار آن نمی‌گذرد. آن‌چه مهم است، جد و جهد است، و کافی است اجتهادی روشمند و بر اساس اسلوب صحیح صورت گرفته باشد. این جاست که ارزش، آفریده شده است و اثر علمی تولید می‌شود.

تخصّصی شدن علوم و معارف، راهی بی‌انتهاست و هرچه پیش می‌رویم، ناچار به دقت و موشکافی در زمینه‌های مختلف علمی هستیم. همین تخصّصی شدن موجب می‌شود از تولّد یک گزاره علمی در هر موضوع جزئی استقبال کنیم و تولید علم را هرچند ناچیز و مختصر باشد، بی‌مقدار ندانیم؛ به همین دلیل، تولید مقاله گاهی از اوقات، ضرورتی بیشتر از نوشتن کتاب پیدا می‌کند و می‌تواند اثر علمی ماندگاری در عرصه معارف دینی به جای بگذارد. رسم ارائه مقاله می‌تواند سنت حسنه‌ای باشد که در حوزه‌های علمیه در کنار تألیف کتاب و حاشیه‌نویسی بر تألیفات پیشین، رواج یابد و در جایگاه‌های علمی حوزه، ارزش‌گذاری شود. روند ارتقای جایگاه علمی اساتید که به صورت طبیعی در حوزه‌های علمیه تحقق می‌یافته، از راه‌های گوناگون صورت می‌پذیرد؛ ولی اضافه شدن مقالات علمی، این روند را تسریع خواهد کرد و بر دقت آن خواهد افزود و بیش از پیش، فضایی حوزه را به کمک اساتید و مراجع علمی بزرگ حوزه خواهد آورد.